

บทที่ 6

บทสรุป

อุตสาหกรรมทอผ้าในประเทศไทยเคยมีสภาพเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน แต่ต่อมารัฐบาลนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ.2475 ได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมประเภทนี้โดยตลอด มีการสนับสนุนให้มีการตั้งโรงงานทอผ้าแต่ยังคงเป็นการทอด้วยหูกพื้นเมือง จนกระทั่งเมื่อมีการนำเครื่องจักรทอผ้ามาใช้ในปีพ.ศ.2478 อุตสาหกรรมทอผ้าจึงได้เติบโตขึ้นในรูปแบบของอุตสาหกรรมตะวันตก

ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ได้ผนวกอุตสาหกรรมชนิดนี้เข้าเป็นหนึ่งในหลายโครงการที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ขณะเดียวกับที่โรงงานทอผ้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นกำลังต้องการขยายโรงงานมายังประเทศโลกที่ 3 จึงสนใจที่จะมาร่วมลงทุนในประเทศไทยอย่างมาก ทำให้อุตสาหกรรมทอผ้าขยายตัว เกิดโรงงานทอผ้าขึ้นมาก ขณะเดียวกันก็เกิดความต้องการแรงงานเพื่อใช้ในกิจการโรงงานทอผ้าด้วย โรงงานทอผ้าได้ดึงดูดแรงงานหญิงจากภาคเกษตรกรรมมาสู่การเป็นกรรมกรได้อย่างง่ายดาย เพราะมีปัจจัยที่ผลักดันคือความล้มเหลวของภาคเกษตร ทำให้แรงงานภาคเกษตรต้องออกมาหางานทำช่วยเหลือครอบครัวกับปัจจัยดึงดูด คือความเจริญเติบโตของตัวเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่โดยมากกระจุกตัวอยู่แถบชานเมือง ผู้หญิงมักเข้าทำงานในโรงงานทอผ้าเนื่องจากความต้องการแรงงานของโรงงานทอผ้า โดยไม่เน้นแรงงานที่ต้องมีฝีมือแต่อย่างใด ดังนั้นการรับแรงงานหญิงซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือจึงเหมาะสมกับสภาพการผลิต และยังสามารถลดต้นทุนการผลิตในส่วนค่าจ้างแรงงานลงด้วย

โดยเหตุดังกล่าวสาวชนบทจึงหลั่งไหลเข้าสู่โรงงานทอผ้าจำนวนมากทั้งที่อาชีพการเป็นสาวรับใช้ตามบ้านเคยเป็นที่นิยมของสาวชนบทมาก่อนแต่กลับได้รับความนิยมลดลงเมื่อโรงงานทอผ้าขยายตัวขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานในโรงงานดูเหมือนจะมีศักดิ์ศรีและมีอิสระในสายตาค้นทั่วไปมากกว่างานรับใช้ตามบ้าน อีกทั้งการทำงานในโรงงานยังมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันรวมอยู่จำนวนมาก ความทุกข์ยากลำบากจากการทำงานบรรเทาเบาบางลง เมื่อมีปัญหาก็สามารถที่จะปรับทุกข์กันได้ ท้าย

ที่สุด รายได้ที่แน่นอนรวมทั้งค่าจ้างจะได้รับเพิ่มขึ้นหากทำงานล่วงเวลา เป็นการดึงดูดใจประการหนึ่ง

โรงงานทอผ้าในช่วงเวลาดังกล่าวดำเนินกิจการไปด้วยดีเพราะความต้องการผ้าในตลาดโลกยังมีราคาสูง กลายเป็นส่วนผลักดันที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อุตสาหกรรมทอผ้าในประเทศไทยขยายตัว อย่างไรก็ตาม การมีกรรมกรหญิงในโรงงานจำนวนมาก กระทั่งสามารถตอบสนองความต้องการแรงงานในโรงงานที่กำลังเจริญขึ้นได้อย่างเพียงพอ ทำให้ดูเหมือนว่าไม่น่าจะมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้น หากแท้จริงแล้วปัญหาเกิดจากภายในโรงงานเอง นายจ้างพยายามลดต้นทุนการผลิตลงมากที่สุดจึงพยายามจำกัดค่าใช้จ่ายโดยผลกระทบไปให้กรรมกรหญิงในโรงงาน จึงพบว่าสวัสดิการ ความเป็นอยู่ สภาพการทำงาน และค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรมล้วนตอกอยู่กับกรรมกรหญิงทั้งสิ้น

โดยเหตุนี้ในช่วงความเจริญเติบโตของโรงงานทอผ้า และการเข้ามาเป็นสาวโรงงานในช่วงพ.ศ.2504-2516 มีประวัติศาสตร์เรื่องหนึ่งที่รอคอยการปะทุอยู่ นั่นคือการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้าที่ลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้จากนายจ้าง ในเวลานั้นกำลังเป็นช่วงแหลมคมทางการเมืองไทยเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้ามีพัฒนาการ และมีผลต่อสังคมในวงกว้าง

ในช่วงพ.ศ.2504 ถึงก่อนการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กรรมกรหญิงซึ่งประสบกับการเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างไม่มีการเคลื่อนไหวมากนัก เนื่องมาจากการควบคุมของรัฐโดยการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อจำกัดการเคลื่อนไหว รวมทั้งการควบคุมจากนายจ้าง โดยการเน้นเรื่องความเป็นบุญเป็นคุณกับกรรมกรหญิง ซึ่งยังอยู่ในวังวนของค่านิยมวัฒนธรรมแบบเดิมที่เน้นเรื่องความกตัญญู จึงไม่กล้าเคลื่อนไหวเรียกร้องมากนัก

หากแต่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา บรรยากาศทางการเมืองที่เปิดกว้างเนื่องจากการผ่อนคลายของนโยบายรัฐบาล การเข้ามาขององค์กรภายนอกโรงงาน และการนำความคิดสังคมนิยมเข้ามาเผยแพร่ ได้กระตุ้นจิตสำนึกของกรรมกรหญิงตื่นตัวขึ้น ทำให้กรรมกรหญิงเริ่มตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมที่ได้รับจากนายจ้าง และตระหนักว่าเป็นสิทธิของตนที่ควรเรียกร้องผลตอบแทนที่พึงมีพึงได้ และเนื่องจากกรรมกรหญิงเป็นมวลชนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งจึงดึงดูดให้บุคคลหลายฝ่ายต้องการถือ

เอาประโยชน์จากกลุ่มกรรมกรหญิง โดยพยายามเข้ามาให้ความสนับสนุนเมื่อกรรมกรหญิงมีการเคลื่อนไหว ดังนั้น การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้าในช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 จึงถูกโยงใยให้เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงจนกลายเป็นที่จับตามองของผู้ปกครองด้วยเกรงว่ากรรมกรจะถูกแทรกแซงจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในที่สุดการเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้กลายเป็นจุดยุติครั้งสำคัญของการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้าลงเช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มอื่นๆ

คงไม่ผิดนักหากกล่าวว่า บทบาทการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้ามีการส่งผ่านประสบการณ์มาถึงยุคปัจจุบัน แม้บทบาทการเคลื่อนไหวจะขาดหายไปช่วงหนึ่งก็ตาม การส่งผ่านประสบการณ์การเคลื่อนไหวนี้ได้จากโรงงานที่มีการนัดหยุดงานยื่นข้อเรียกร้องต่อนายจ้างในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งจะเคยเป็นโรงงานที่มีการเคลื่อนไหวในช่วงพ.ศ.2504-2519 มาบ้างแล้ว เช่น ไทยโตเรเท็กซ์ไทล์มิลล์ ไทยเกรียง เอรಾವังสิ่งทอ ธนบุรีทอผ้าลูกไม้ ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทล์ ไทยพัทธราภรณ์ และทอผ้ากรุงเทพ เป็นต้น โรงงานเหล่านี้แม้ในปัจจุบันผู้นำกรรมกรหญิงเคลื่อนไหวจะไม่ใช่มนุษย์คนๆ เดียวกับเมื่อก่อน หากแต่บุคคลเหล่านั้นยังได้รับการกล่าวถึง และเป็นที่ปรึกษาของสหภาพแรงงานกรรมกรในโรงงานด้วย เช่น คุณบุญช่วย จันรบ อดีตกรรมกรโรงงานไทยพัทธราภรณ์ และคุณสุมิตรา เกษมสุข อดีตกรรมกรโรงงานทอผ้ากรุงเทพ ซึ่งเชื่อได้ว่า บุคคลเหล่านี้มีการนำประสบการณ์ของตนมาแนะนำสหภาพแรงงานในการเคลื่อนไหวอย่างแน่นอน การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้าในช่วงปีพ.ศ. 2504-2519 จึงเปรียบเสมือนบทเรียนเบื้องต้นในการยื่นข้อเรียกร้องต่อนายจ้างของกรรมกรหญิงกลุ่มนี้นั่นเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย